

Брюксел, 16 декември 2024 г.
(OR. en)

16933/24

EJUSTICE 75
JURINFO 18
JAI 1879

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Делегациите
№ предх. док.:	16593/24
Относно:	Заклучения на Съвета относно използването на изкуствен интелект в областта на правосъдието

На заседанието си от 12 – 13 декември 2024 г. Съветът (Правосъдие и вътрешни работи) одобри заключения на Съвета относно използването на изкуствен интелект в областта на правосъдието. Одобреният от Съвета текст се съдържа в приложението.

**ЗАКЛЮЧЕНИЯ НА СЪВЕТА ОТНОСНО
ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО**

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. През последните години изкуственият интелект (по-нататък „ИИ“) се разви съществено и става все по-широко разпространен. Той придобива все по-голямо значение за правосъдните системи на държавите членки. От гледна точка на правосъдната система това развитие предоставя значителни възможности, но и създава предизвикателства и откроява факта, че е дошъл моментът и е необходимо да се следват нови политики.
2. Успоредно с това Европейският съюз и неговите държави членки са свидетели на непрекъснато разработване на правни, оперативни и технически решения за насърчаване на съдебното сътрудничество и достъпа до правосъдие по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси. Особено важно е трансграничното сътрудничество между държавите членки за обмен на извлечени поуки, най-добри практики, експертен опит и информация за постиженията при интегрирането на ИИ в съответните им правосъдни системи, за да се гарантира равен достъп до правосъдие в целия ЕС.

3. Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (по-нататък „Акта за изкуствения интелект“) е първият всеобхватен законодателен инструмент в света за регулиране на ИИ. Актът за ИИ класифицира системите с ИИ за определени приложения в областта на правоприлагането, правосъдието и алтернативното разрешаване на спорове¹ като високорискови и предвижда за тях набор от изисквания, сред които процедури за оценяване на съответствието и контрол, с цел да се гарантира високо равнище на надеждност.
4. В заключенията на Съвета от 9 юни 2020 г. относно изграждането на цифровото бъдеще на Европа² се разглеждат предизвикателствата, породени от засилената цифровизация в европейската икономика и общество, включително от ИИ. В заключенията на Съвета от 13 октомври 2020 г. относно цифровизацията на тема „Достъп до правосъдие — оползотворяване на възможностите, предоставяни от цифровизацията“³, се изтъква важната роля на цифровия преход за повишаване на ефективността и ефикасността на правосъдните системи. В заключенията на Съвета от 20 октомври 2023 г. относно цифровото овластяване с цел защита и прилагане на основните права в цифровата ера⁴ е отделено централно внимание на цифровото овластяване на физическите лица и секторите, които са от ключово значение за отстояването на основните права, като например правосъдието, както и на изграждането на безопасна цифрова среда, в която основните права са защитени по подходящ начин.

¹ По-специално системи с ИИ, предназначени да бъдат използвани от орган на съдебната власт или от негово име за подпомагане на орган на съдебната власт при проучване и тълкуване на фактите и правото и при прилагане на закона към конкретен набор от факти, или за използване по подобен начин при алтернативно решаване на спорове (приложение III към Акта за ИИ, точка 8, буква а).

² Заключения на Съвета относно изграждането на цифровото бъдеще на Европа, 2020/C 202 I/01 (ОВ С 202I, 16.6.2020 г., стр. 1—12).

³ Заключения на Съвета „Достъп до правосъдие — оползотворяване на възможностите, предоставяни от цифровизацията“ 2020/C 342 I/01 (ОВ С 342I, 14.10.2020 г., стр. 1—7).

⁴ 14309/23

5. В Европейската стратегия за електронно правосъдие за периода 2024—2028 г. се набелязват стратегически и оперативни цели, определят се действията, необходими за постигането на тези цели, и се създава основата за механизъм за проследяване на напредъка по проекти и инициативи, представени от държавите членки или други заинтересовани страни. Това включва привличане на иновативни технологии в подкрепа на постигането на набелязаните цели. Освен това в Стратегията се признава, че цифровата трансформация е свързана с необходимостта да се набележат конкретни и подходящи действия, адаптирани към предизвикателствата и възможностите, произтичащи от ИИ и други нововъзникващи технологии.
6. В заключенията си от 5 март 2024 г. относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС: насърчаване на доверието чрез ефективна правна защита и достъп до правосъдие⁵ Съветът прикани Комисията да направи необходимото за това аспектът на основните права да бъде включван във всички дейности на ЕС, свързани с гарантирането на ефективна правна защита и достъп до правосъдие, включително като се оползотворяват възможностите, предлагани от цифровизацията.
7. Агенцията за основните права публикува проучвания и доклади по съответни свързани теми, като например доклада „Правилна подготовка за бъдещето: изкуствен интелект и основни права“⁶ и доклада „Предубеденост на алгоритмите — Изкуствен интелект и дискриминация“⁷.
8. Редица международни организации също приеха важни документи в областта на ИИ. Специално внимание следва да се отдели на:
- а) Европейската етична харта за използване на изкуствения интелект (ИИ) в съдебните системи и тяхната среда, приета от Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (CEPEJ) към Съвета на Европа⁸; наред със съответните насоки на CEPEJ относно използването на ИИ в съдебната система,

⁵ [7127/24](https://fra.europa.eu/bg/publication/2020/artificial-intelligence-and-fundamental-rights)

⁶ <https://fra.europa.eu/bg/publication/2020/artificial-intelligence-and-fundamental-rights>.

⁷ <https://fra.europa.eu/bg/publication/2022/bias-algorithm>.

⁸ <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.

- б) препоръката на Съвета на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие относно изкуствения интелект⁹,
- в) резолюцията на Съвета на ООН по правата на човека (10 юли 2024 г.) относно утвърждаването и защитата на всички права на човека — граждански, политически, икономически, социални и културни права, включително правото на развитие¹⁰, и по-специално нейните разпоредби относно независимостта и безпристрастността на съдебната власт, съдебните заседатели и вещите лица, както и независимостта на адвокатите,
- г) Рамковата конвенция на Съвета на Европа за изкуствения интелект и правата на човека, демокрацията и принципите на правовата държава¹¹, която има за цел да гарантира, че дейностите в рамките на жизнения цикъл на системите с ИИ са в пълно съответствие със защитата на правата на човека, демокрацията и принципите на правовата държава¹², и
- д) окончателния доклад на Консултативния орган на високо равнище на ООН по въпросите на изкуствения интелект относно управлението на ИИ в полза на човечеството¹³.

⁹ <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>.

¹⁰ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/120/36/pdf/g2412036.pdf>.

¹¹ Поредица договори на Съвета на Европа — № [225], [Вилнюс, 5.IX.2024 г.].

¹² Следва да се отбележи, че ЕС вече е подписал тази конвенция.

¹³ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/governing_ai_for_humanity_final_report_en.pdf.

9. Потенциалът на ИИ за трансформация е огромен. Използването му може да улесни достъпа до правосъдие и да направи съдебните производства по-навременни, ефикасни и ефективни. По-конкретно ИИ може да способства, наред с другото, за изпълнението на определени рутинни или спомагателни задачи, например ориентиране на физическите лица в правната информация, насрочване на заседания, резервиране на съдебни зали или предотвратяване на повторно идентифициране на засегнатите лица чрез анонимизиране¹⁴ и псевдонимизиране¹⁵ на съдебни решения в съответствие с правилата за защита на данните. Внасянето на подобни подобрения в съдебните производства би могло да бъде от полза както за физическите лица, така и за предприятията в ЕС. Това ще подобри правните системи на ЕС и на държавите членки, като по този начин ще осигури конкурентни предимства за ЕС.
10. Други случаи на употреба обаче крият по-големи рискове. Независимо от това правосъдните системи следва да се възползват от тези случаи на употреба, с подходящи гаранции, тъй като ИИ има потенциала да подпомага значително съдебната работа, например чрез обобщаване на правно съдържание, анализиране на съдебната практика, предлагане на текстове, осигуряване на устен превод в реално време, разглеждане на колективни иски или подпомагане при вземането на решения.
11. Важна е ролята на инициативите за научни изследвания и иновации, насочени към постигане на напредък в разработването на системи с ИИ, съобразени с правото на ЕС за специални правни приложения. Сътрудничеството между академичните среди, промишлеността, съдебните или други публични органи и правните специалисти е от ключово значение за стимулиране на иновациите и насърчаване на напредъка в тази област.
12. Необходимостта от допълнително обучение на практикуващите юристи и административния персонал на съдебните органи, участващи в съдебни производства, особено с оглед на ИИ и други технологични развития, на национално равнище и на равнище ЕС, също е изключително важна.

¹⁴ В съответствие със съображение 26 от Регламент (ЕС) 2016/679 (Общ регламент относно защитата на данните).

¹⁵ В съответствие с член 4, точка 5 от Регламент (ЕС) 2016/679 (Общ регламент относно защитата на данните).

II. ЗАКЛЮЧЕНИЯ НА СЪВЕТА

A. ОБЩИ СЪОБРАЖЕНИЯ

13. В областта на правосъдието ИИ следва да се използва при пълно зачитане на Хартата на основните права на Европейския съюз и в съответствие, наред с другото, с Акта за ИИ, Общия регламент относно защитата на данните¹⁶ и Директивата относно правоприлагането¹⁷, за да се осигурят прозрачност, отчетност и надзор, гарантиращи, че системите с ИИ са надеждни и безопасни и че при използването им се зачитат основните права. Настоящите заключения са в съответствие с изискванията за проектиране, разработване и използване на системи с ИИ, определени в Акта за ИИ, и нямат за цел да надхвърлят тези изисквания.
14. Ефективният достъп до правосъдие включва правото на ефективни правни средства за защита, правото на справедливо и публично гледане на делото в разумен срок, презумпцията за невиновност и правото на защита, залегнали в членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Това са ключови критерии при проектирането, разработването или използването на системи с ИИ. Достъпът до правосъдие следва да бъде гарантиран за всички, дори в ситуации, в които лицата не използват ИТ инструменти или услуги или са в уязвимо положение.

¹⁶ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1—88).

¹⁷ Директива (ЕС) 2016/680 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяването, разследването, разкриването или наказателното преследване на престъпления или изпълнението на наказания и относно свободното движение на такива данни, и за отмяна на Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 89—131).

15. Необходими са практически и лесни за ползване насоки и стандарти за етичното и отговорно разработване и използване на ИИ в областта на правосъдието в съответствие с Акта за ИИ. Тези насоки и стандарти следва да се основават на координиран обмен и сътрудничество между Комисията, държавите членки и съответните заинтересовани страни.
16. ИИ може да подпомага процеса на вземане на решения в съдебни производства и при алтернативно разрешаване на спорове, но не следва да го заменя: окончателното вземане на решения трябва да остане ръководена от човека дейност. Използването на ИИ в този контекст обикновено се счита за високорисково и следва да бъде прозрачно, проследимо и обяснимо по подходящ начин и да подлежи на човешки надзор. От решаващо значение е да се гарантира, че тези принципи се разглеждат и оценяват както на етапа на проектиране, така и през целия жизнен цикъл на системите с ИИ, използвани в сектора на правосъдието.
17. Освен това наличността на голям обем качествени данни е от ключово значение за осигуряването на благоприятна среда за разработването на системи с ИИ с добавена стойност.
18. Наличието на анонимизирани или псевдонимизирани съдебни решения е важен фактор за приложенията с ИИ в областта на правосъдието, които изискват широкомащабен достъп до тези решения, за да извършват своя анализ, по-специално на етапа на хранене с данни на системите с ИИ.
19. Съветът приканва Европейската мрежа за съдебно обучение и националните органи или структури, отговарящи за съдебното обучение, да вземат предвид необходимостта от обучение и предоставяне на възможност на специалистите в областта на правосъдието да се адаптират към цифровизацията на правосъдните системи, по-специално към използването на ИИ в правосъдието, да се приспособят към променящата се правна среда, да намалят недостига на цифрови умения и да повишат осведомеността за възможностите и рисковете, свързани със системите с ИИ, използвани в областта на правосъдието. Съществуващите инструменти за обучение с акцент върху цифровизацията на правосъдието, включително ИИ за правни специалисти, следва да бъдат доразвити и актуализирани.

20. Съветът подкрепя обмена на информация и сътрудничеството между държавите членки във връзка с използването на ИИ в областта на правосъдието, включително чрез съществуващите платформи, с акцент върху приоритетни теми и принос към целите, определени в Европейската стратегия за електронно правосъдие за периода 2024—2028 г. Това би позволило да се установят случаите на обща употреба и очакваните ползи от тях, предизвикателствата, които те създават, и областите, в които е необходимо подобрение.

Б. ПОКАНА КЪМ КОМИСИЯТА

21. Комисията се приканва да проучи допълнително потенциала на ИИ в областта на правосъдието и да подпомогне държавите членки при прилагането на Акта за ИИ.
22. Комисията се приканва да насърчава подходящо финансиране за научните изследвания, разработването и използването на ИИ в областта на правосъдието, с цел да се повиши цялостната конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки в световен мащаб и да се ограничи административната тежест по отношение на достъпа до възможности за финансиране от ЕС.
23. Настоящите заключения на Съвета не засягат преговорите по многогодишната финансова рамка за периода след 2027 г.
24. Комисията се приканва да подкрепи държавите членки в горепосочените им усилия за събиране и споделяне на информация.

25. Комисията се приканва да създаде и използва, в рамките на своите области на компетентност, общ „инструментариум за ИИ в областта на правосъдието“, като вземе предвид възможните полезни взаимодействия с вече създадената „платформа за ИИ по заявка“ и други инициативи на ЕС по отношение на оперативната съвместимост и споделянето на ресурси и знания, свързани с разработването, внедряването и използването на системи с ИИ. Този инструментариум за ИИ в областта на правосъдието ще бъде база данни на случаи на използване на ИИ (по-специално участници, обхват, цел, предназначение, функционалност, сценарии, очаквани ползи) и инструменти с ИИ в сектора на правосъдието. Инструментите с ИИ, които ще бъдат включени в инструментариума, независимо дали са разработени със или без финансиране от ЕС, биха могли да бъдат предоставени на разположение на всички държави членки. Инструментариумът за ИИ в областта на правосъдието би могъл да насърчи създаването на обща основа и случаи за използване сред държавите членки по отношение на трансграничното използване на инструменти с ИИ в областта на правосъдието.

В. ПОКАНА КЪМ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

26. В допълнение към набора от правни актове и политики на равнището на ЕС, предназначени да засилят съдебното сътрудничество и достъпа до правосъдие по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси, държавите членки се приканват, когато е целесъобразно, да се възползват от новите цифрови решения, включително ИИ, и да ги приемат в своята правосъдна система, за да подобрят допълнително нейната ефикасност, справедливост и независимост.
27. Държавите членки се приканват да проучат потенциала на постоянно развиващите се системи с ИИ, като същевременно гарантират спазването на основните права, правилата за защита на данните и другото приложимо законодателство на ЕС.
28. В съответствие с Европейската стратегия за електронно правосъдие за периода 2024—2028 г. държавите членки се приканват да си сътрудничат и да споделят информация относно използването на ИИ в областта на правосъдието, както и относно инструментите с ИИ, включително основните характеристики, свързани с тези инструменти, като например конфигурацията или описанието на тяхното функциониране и използването на софтуер с отворен код.

29. Като се вземе предвид информацията в „Инструментариума за ИИ в областта на правосъдието“, който ще се управлява от Комисията, държавите членки се приканват да обменят информация и да изграждат общо разбиране по отношение на случаите на употреба, използването на инструменти с ИИ и тяхното трансгранично развитие, за да се подобрят правосъдните системи и да се подготвят бъдещи решения за оперативна съвместимост, като се вземе предвид Европейската рамка за оперативна съвместимост, която представлява общоприет подход за предоставяне на европейски обществени услуги по оперативно съвместим начин.
30. Както вече беше посочено¹⁸, подкрепата и ангажираността с практикуващите юристи, специалистите в областта на информационните технологии и компетентните органи или служби следва да бъдат насърчавани, за да се справят те по-добре и своевременно с предизвикателствата на цифровата трансформация. Наред със задължението за предприемане на мерки, за да се гарантира в максимална степен достатъчно ниво на грамотност в областта на ИИ за всички правни специалисти, които използват ИИ¹⁹, обучението на тези правни специалисти и на административния персонал на съдебните органи следва да се съсредоточи върху повишаването на осведомеността. Освен това то следва да насърчава по-доброто разбиране на последиците и рисковете, свързани с ИИ, да подобрява разбирането на промените в правото на ЕС, които отговарят на нуждите на цифровата икономика и цифровото общество, и да подобрява ефективното използване на ИИ и други ИТ инструменти за насърчаване на ефикасността на правосъдните системи, като същевременно отчита присъщите рискове.
31. Държавите членки се приканват да инвестират в сигурна цифрова инфраструктура и изграждане на капацитет в областта на правосъдието, в подкрепа на внедряването на модерни технологии, включително инструменти с ИИ, използвани в правосъдните системи.

¹⁸ Точка 19.

¹⁹ Вж. член 4 от Акта за ИИ.